

Viva Vatten!

Vägen mot god vattenstatus

Ann-Louise Haglund, länsstyrelsen Dalarna

Ramdirektivet för vatten

5 vattenområden

Lst har samordningsansvar för Dalälven

God vattenstatus via miljökvalitetsnormer ska uppnås senast år 2027

Huvudfokus:

- Värna ett naturligt växt- och djurliv i våra vatten
- Säkerställa tillgången till rent vatten

Dalarna med i 3 av de 5 vattendistrikten, mest Bottenhavet och Norra Östersjön, lite Västerhavet

Åtgärdsprogram på remiss vart 6:e år

Miljötilståndet i våra vatten och Hur arbetar vi i Dalarna?

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN

Miljötilståndet i Dalarnas vatten

Drygt 70 % av de 1 700 av Dalarnas sjöar och vattendrag som ingår i vattenförvaltningsarbetet klarar inte kvalitetskraven!

Miljömål

1. Försurning
2. Näringsbelastning
3. Metaller och organiska miljögifter
4. Vandringshinder
5. Morfologisk påverkan
6. Flödesförändringar
7. Grundvattenkvalitet och kvantitet

Drygt 70% av Dalarnas 1700 sjöar och vattendrag som ingår i vattenförvaltningsarbetet (de största) klarar inte kvalitetskraven! Mest p g a fysiska hinder; vandringshinder, morfologisk påverkan och flödesförändringar.

Fysiska hinder: vandringshinder 70% (vattenkraft, vägtrummor, flottleder etc), morfologisk påverkan 40% (flottning, vattenkraft, jord- och skogsbruk), flödesförändringar 35% (vattenkraft, dämningar m.m.)

Dalarna är ett av länen med flest dammar i Sverige, ca 800 st. Ca 370 mil flottleder, stor- och småskalig vattenkraft.

Finns ca 10 st fiskvägar i länet men problem med funktionen. Dom fastställd att Fortum/Ellevio måste börja bygga fiskvägar vid Spjutmo, Blyberg och Väsa kraftverk.

Det kommer ny lagstiftning för vattendomar under 2018. Det finns många gamla vattendomar som fortfarande gäller. Alla ska omprövas inom 20 år. Det ska även startas en ny fond som betalas av vattenkraftsföretagen.

Projekt Hållbar vattenkraft i Dalarna. Var gör fria vandringsvägar störst miljönytta? Avvägning mellan miljöåtgärder och energinytta. Nedre Dalälven och runt Siljan är prioriterade områden ur natursynpunkt. Ex kartbild Tranudammen vid Furudals kraftstation, för att tillgängliggöra strömsträckor. Hansjö och Unnån är ännu mer prioriterade.

Pengar finns för återställning av vattendrag. Film från Ogströmmen, Vanån. Lst samarbetar med fiskevårdsområdena bl a.

	Försurning	Näringsbelastning	Särskilt förorenande ämnen	Organiska miljögifter	Vandringshinder	Morfologisk påverkan	Flödesförändringar	Grundvattnets kvalitet
Dalälven, ej Dalarnas län	19	12	1	2	41	37	11	
Avesta		26	13	9	40	40	9	
Hedemora		16	11	4	56	37	10	
Säter		10	20		50	31	9	
Smedjebacken	12		8	3	51	18	14	
Ludvika	31	2	4	2	63	22	30	
Borlänge	11	9	7	6	40	30	13	
Falun	20	7	23	8	138	71	58	1
Gagnef	12	1		6	42	13	9	
Vansbro	27				83	42	51	
Malung-Sälen	73			2	141	57	86	
Leksand	26		2	11	70	36	30	
Rättvik	9	2			86	41	43	
Mora	38				107	73	69	
Orsa	34				45	34	36	
Älvdalen	39	2			118	124	118	

Antal påverkade sjöar och vattendrag i Dalarna och anledning.

Försurning mest i norr och väst. Ca 20% av sjöarna och vattendragen i Dalarna är försurade. Det sura nedfallet har minskat, nu är skogsbruket den största påverkan.

Kalkning sen 70-talet för att lindra symptomen, har minskat. Insatser inom skogsbruket: skyddszoner mot vattendrag, GROT och askåterföring. Annan möjlig åtgärd mer lövinslag.

Kemisk påverkan (näringsbelastning, särskilt förorenande ämnen och organiska miljögifter) mest i söder, där flest bor.

Näringsbelastning 5% av sjöarna och vattendragen i Dalarna. P g a enskilda avlopp, läckage från jordbruk, avloppsreningsverk och industrier.

Tillsyn av verksamheter, Dala VA-nätverk, greppa näringen etc. Kan söka LOVA resp. LONA-bidrag. Lst har fått mycket LOVA-pengar att fördela i år, mest för våtmarker.

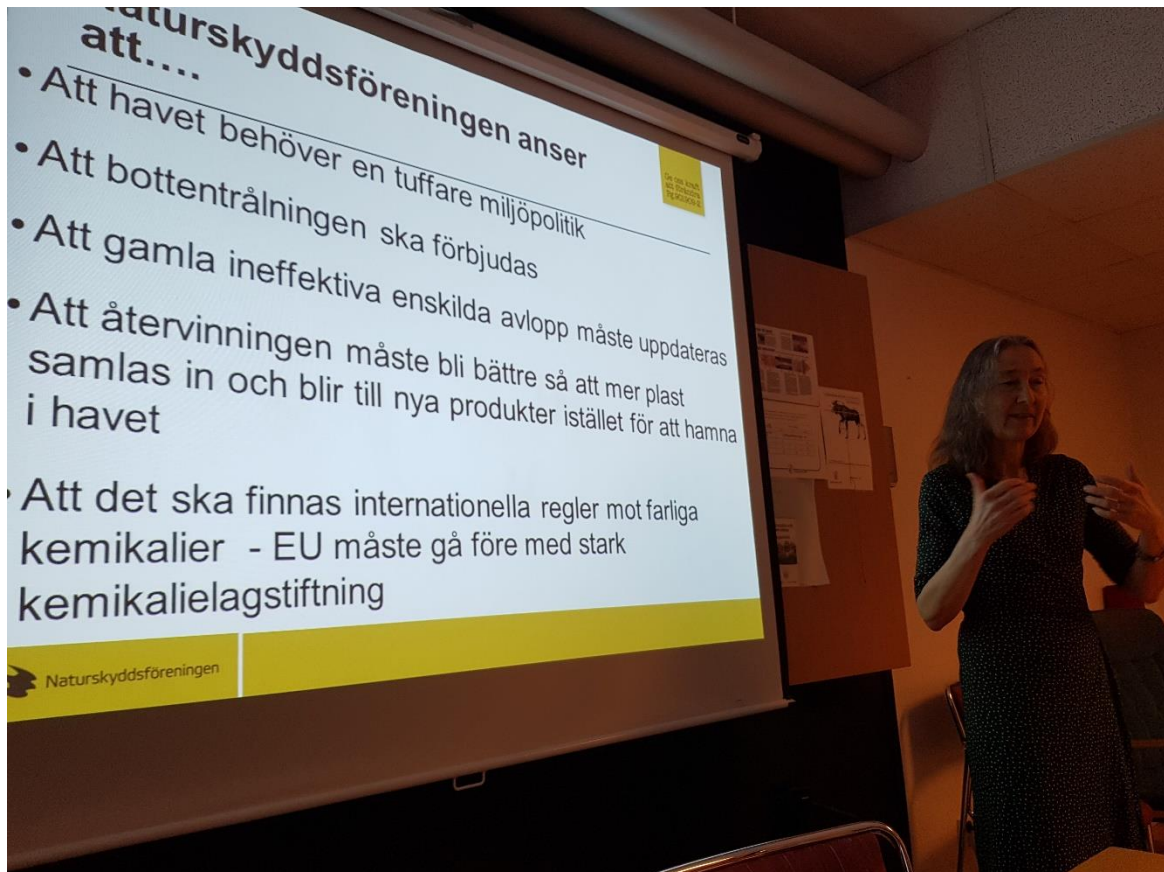
Metaller och organiska miljögifter 5% av sjöarna och vattendragen i Dalarna. Från industrier, avloppsreningsverk, dagvatten, jordbruk.

Tillsyn, Dala VA, efterbehandling av förorenad mark. Utmaning nya ämnen. Systemtillsyn med fokus på miljögifter, fasa ut och ha kontrollprogram för de som är kvar.

Viva Vatten!

Mia Svedäng, Naturskyddsföreningens rikskansli

Limnolog. Har jobbat på Havets Hus på västkusten så nästan marinbiolog också.

NF och vatten

- Rinnande vatten - vattenkraft och dammar.
- Havsmiljön – fisk och fiskemetoder (bottenråning bl a) + Ren båtbottn
- Lokal vattenmiljö – projekt Viva vatten
- Projekt på G: Skyddat hav

I Dalarna t ex Ejforsen, Hållbar vattenkraft i Dalälven, Dalälven tillhör "grupp 3" – högt antal lokaler för arter på Artskyddsförordningen men också stor energiproduktion 5:a i Sverige

Viva Vatten – lokal vattenmiljö

Fokuserar på småskaliga åtgärder och lokalt engagemang

Vill nå ut till:

- kretsar, havsnätverk, vattengrupper
- vattenråd
- lokala sportfiskeföreningar
- allmänheten

Konkreta tips på enkla åtgärder:

- Enkla, handfasta tips som inte kräver dyr teknik. T ex bli artletare, skörda tång
- Vad får man/får man inte göra på egen hand? Kan kräva tillstånd för vattenverksamhet från Lst. Försöker i tipsen hålla sig under den nivå som är tillåten. Man måste alltid fråga markägaren!
- För olika vattenmiljöer - sjö, hav och rinnande vatten

Exempel på faktablad:

1. T ex anlägg en damm. Alla Sveriges groddjur är fridlysta, 5 arter är rödlistade, får ej flyttas - hittar till dammen själva.
2. Bygga risvassar. Gammal metod för att gynna fisket. Blir lekplats, skydd för småfisk och smådjur som lockar rovfisk. Lägg ut på isen och låt sjunka.
3. Skörda vass. Funkar som biologiskt filter så man får tänka efter var, hur (ovan/under ytan) och när det passar (högsommaren, tar bort mest näring).
4. Kratta alger. Kan användas som gödning, kan dock innehålla mycket salt och sand.
5. Lägga (tillbaka) stenar i vattnet för att öka den biologiska mångfalden. Flödet blir också mer turbulent, vilket ger bättre syresättning. Hör av er till länsstyrelsen innan! Lst i Dalarna ordnar kurser i återställningsarbete.
6. Bli artletare. Rapportera arter och bidra till ökad kunskap och bättre skydd. Artdatabankens artportal, musselportal, Tumlare till Nordiska riksmuséet.
7. Bekämpa invasiva arter. Främmande arter som hotar den biologiska mångfalden, t ex jättebalsamin och sjögull.
8. Hävda strandskyddet. Har funnits sen 50-talet. Uppluckrade regler sen 1 sept 2014.
9. Delta i ett vattenråd

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

076-310 81 75

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/hav/viva-vatten>

Sök pengar:

- LONA från Lst dec -18, från Naturvårdsverket april -18?
- LOVA från Lst våren -18
- NOKÅS från Skogsstyrelsen
- Naturskyddsföreningens miljöfond Bra Miljöval

Workshops om havsplanerna

HaV samråd feb-aug

NF och ornitologerna anordnar workshops längs kusten

8 mars i Gävle

Diskussion

- Vi borde bidra till att **bilda fler vattenråd**. I Dalarnas vattenråd sitter bara näringslivstoppar. Saknar fler, mer lokala vattenråd i länet. Är som en förening, men det är viktigt att de är öppna för alla som vill vara med. Se Viva Vattens faktablad om vattenråd. Borlänge ska bilda en vattengrupp och första uppgiften kan bli att bilda ett lokalt vattenråd. Oreälvens Vänner finns, men vet ej om det är ett vattenråd.
- **Samarbeta** med fiskevårdsföreningar.
- Karlstads universitet forskar på vandringsvägar. Byggt enligt forskningen i Dalarna men de funkar inte praktiskt ändå. Bollnäs kommun har en anställd limnolog med huvudsaklig uppgift att öppna vandringsvägar för fisk.
- **Tips: föreläsning om fria vandringsvägar** med Anders Bruks, Älvräddarna, Hudiksvalls kommun m fl. 14/3 kl 18 Orsa Hembygdsgrupp.
- **Kravet på nya tillstånd för dammar** etc blir intressant. Inom 20 år ska de som saknar dom eller har gamla domar omprövas. Kan bli många utrivningar. Förstår dock att privatpersoner kan bli drabbade ekonomiskt.
- Ett annat stort problem är **hur vatten behandlas i skogsbruket**: många sönderkörda bäckar och ingen strandzon vid avverkningar. **Anmäl till Skogsstyrelsen och FSC.**
- **Ta hjälp av juristerna** på Naturskyddsföreningen. Rebecka Nordenstam t ex bra på vattendomar. Sportfiskarna har också en duktig jurist, Kristina Lindhagen.
- **Boktips:** Bygga dammar, Strömmande vatten. Sportfiskarna: Ekologisk fiskevård och Vattenjuridik
- Bra **handledningar för strandskydd och för att driva vattenärenden** finns på www.naturskyddsforeningen.se

- **HaV:s tidskrifter:** Hav resp. Sötvatten gratis prenumeration på papper och på webben
- Sanne på rikskansliet koordinator för **havsnätverket** (även övriga vatten), stödjer gärna vattengrupper i landet
- Länsförbundet har arbetat emot utbyggnad av Lungsjöån och Ejforsen
- Det bubblar inom vattenområdet. Det händer mycket och många vill göra något.
- Härligt exempel Hjo med öringssafari 2 ggr/v.

Några av deltagarna